

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА ●

● № 20 (3632) ●

● ЧАЦВЕР, 29 КАСТРЫЧНІКА, 2020

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ Ё ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Спрыяльны мікраклімат паміж Мінскам і Нальчыкам
Стар. 5

У Залессе — па музыку
Стар. 6

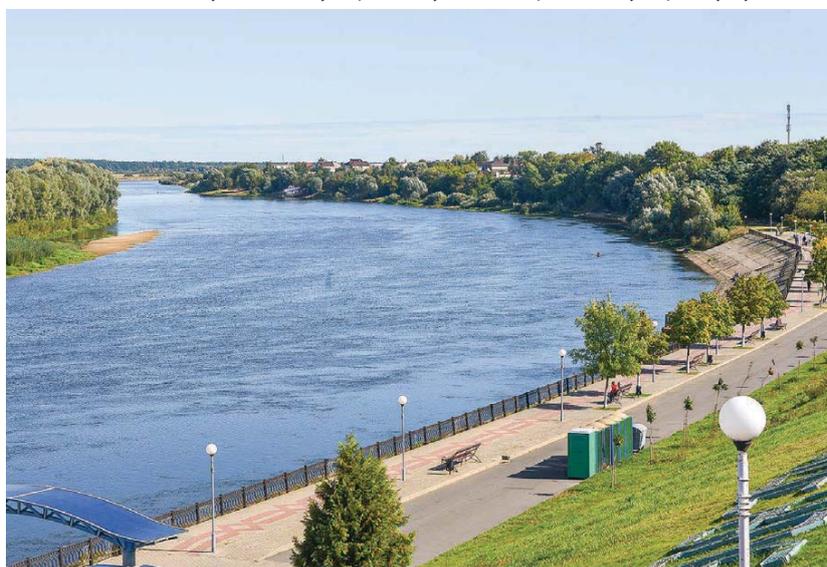
Палескі кут Васіля Малышчыца
Стар. 7

ТРОХГОДКА МАЛОЙ РАДЗІМЫ

Родныя ветлы, родныя хаты

Вяртанне да мясцін, дзе прайшло тваё дзяцінства, — гэта заўсёды пара цёплых і душэўных сустрэч з роднымі людзьмі, успамінаў пра мінулае ды развагаў пра будучыню

З палескае Рэчыцы, ведаю, многія ў свой час падаліся ў вялікі свет. Бо гэта — горад на Дняпры, рацэ трох народаў: пачынаецца яе шлях да Чорнага мора ў Расіі, цячэ бацька-Дняпро праз Беларусь ды ўпрыгожвае сабой нашу зямлю, а потым асвятчае й братнюю Украіну. Велічная рэчка сама нібы падказвае нам: трэба быць гнукім, варушыцца, рухацца па жыцці сваім уласным рэчышчам. Да таго ж так сталася, што менавіта ў Рэчыцы, на знакамітым сярод геологаў ды багатым на карысныя выкапні Прыпяцкім прагіне, развілася за савецкім часам беларуская нафтаздабыча. Яшчэ ў 1965-м было ўтворана вядомае нафтаздабыўнае ўпраўленне “Рэчышанафта”. І я, была пара, гадаваўся ў вёсцы з вельмі красамоўнай назвай: Гарывада. Ну не трэба ж, падаецца мне, і вялікім спецыялістам быць, каб задумацца: а што там за вада такая, што гарыць, зафіксавана была ўдумлівымі ды назіральнымі продкамі? А калі ў Беларусі — дзякуючы спецыялістам з розных куткоў Саюза — склалася ўжо сваё моцнае “нафтавае школа”, і пачала з дзясяткаў свідравін

Прыгожая наберажная Дняпра ў Рэчыцы

здабывацца палескае чорнае золата, прыйшла пара й Рэчыцы аддаваць запавычанае. І моцныя рэчыцкія хлопцы, мужчыны масава паехалі працаваць вахтовым метадам на іншых

радовішчах вялікай краіны. Согні, тысячы палешукоў так і пусцілі там з часам свае карані. “Дняпроўскія хвалі ды водар лугоў —/ У сэрцы маім заўсёды./ Вадою дзяцінства змываю

ізноў/ Жыццёвыя беды-нягоды...” Так і хочацца гаварыць з замілаваннем, светлымі вершамі, калі бачыш Дняпро з высокага берага ў Рэчыцы. → **Стар. 3**

ВЕСТКІ

Пырскі з другой хвалі

У Беларусі надаецца належная ўвага барацьбе з інфекцыяй COVID-19

Летам была невялікая перадышка — і вось зноў паказчыкі небяспечнага захворвання папаўзлі ўгару па ўсім свеце. У Беларусі таксама ёсць такі рост. Як паведамляе прэс-служба Мінаховы здароўя, на 27 кастрычніка выздаравелі й выпісаны 84 237 пацыентаў, у якіх раней быў пацверджаны дыягназ COVID-19. Зарэгістраваны 94 609 чалавек са станоўчым тэстам на вірус. Усяго ў краіне праведзена 2 395 368 тэстаў. За ўвесь перыяд распаўсюджвання інфекцыі на тэрыторыі краіны памерлі 965 пацыентаў з шэрагам хранічных захворванняў з выяўленай каранавіруснай інфекцыяй.

Днямі беларускія медыкі ў чарговы раз абмяркоўвалі работу медустаноў на фоне COVID-19. У традыцыйнай рабочай нарадзе паўдзельнічала й старшыня Савета Рэспублікі Наталія Качанава. Пры тым адзначалася: у медустановах цяпер няма праблем з наяўнасцю сродкаў індывідуальнай аховы, медыкаментаў.

Іван Іванаў

ДЫЯСПАРА. АСОБЫ

Повязі нашага братэрства

Прадстаўнікі розных этнасаў жывуць у Казахстане у адзінай культурнай прасторы, у атмасферы гарманічнага суіснавання культуры і рэлігій. Таксама і беларусы, якія апынуліся ў розныя часы ў далёкай ад Беларусі краіне, робяць значны ўнёсак у яе развіццё.

Вялікі казахскі этнік, багатая гісторыя й культура казахскага народа трывала ўвайшлі ў мае жыццё. У тым ліку пахам пальну, мелодыямі вялікага Курмангазы, філасофскай пазыіі ды словамі настаўлення ад выбітнага мыслара, філосафа Абая Кунанбаева, вершы якога гучаць у нашым часе й на беларускай мове. А нас, беларусаў у Казахстане, — дзясяткі ты-

сяч. У горадзе Алматы шмат гадоў дзейнічае Рэгіянальны Беларускі культурны цэнтр, якім я і цяпер кірую. Пра добрыя справы яго актывістаў, пра падзвіжніцкі беларуска-казахскага пабрацімства й супрацоўніцтва пойдзе далей гаворка.

З Віцебска — у Алма-Ату

У нашым беларускім коле стала добрай традыцыя святкаваць разам Наўрыз, Дзень Адзінства народа Казахстана 1 Мая, Дзень падзякі й Дзень домбры, Масленіцу, Дзень Івана Купалы, адзначаем таксама іншыя важныя даты. На 60-годдзе, 65-годдзе, 70-годдзе Вялікай Перамогі ды ў Дзень вызвалення Беларусі ветэранам-ўдзельніцам вызвалення нашай зямлі ўручаліся юбілейныя медалі Рэспублікі Беларусь, грошы, каштоўныя падарункі. Мы актыўна ўдзельнічам у “Гутарках на Шаўковым шляху”, ініцыятар і кіраўнік якіх — дыпламат, культуролаг Мурат Аузаў. Беларусы разам з іншымі актывістамі этнакультурных аб’яднанняў 2 мая 2019 года ў Dome

дружбы Алматы здзейснілі кулінарнае падарожжа ў плыні фестывалю “Достык дастархан”: ён знаёміць казахстанцаў са звычаям і традыцыям розных этнасаў, спрыяе міжкультурным кантактам і супрацоўніцтву. Акімат Алматы, сакратарыят Асамблеі народа Казахстана горада і тэлеканал СТВ падрыхтавалі серыю тэлепраграм “Туған еу” — пра культуру, літаратуры, нацыянальныя кухні этнасаў Казахстана. Прычым і прадстаўнікі Беларускага культурнага цэнтра ў іх актыўна паўдзельнічалі.

У кожнага з нас, чальцоў БКЦ, быў свой шлях у краіну стэпаў. Я ж упершыню прыехаў у Казахстан у 1964 годзе: у складзе студэнцкага будатрада. Як аказалася, надоўга. Між тым пра экзатычны стэпавы край ведаў з дзяцінства. Наша настаўніца малодшых класаў Ганна Міхайлаўна часам распавядала, як пасля ранення лячылася ў Алма-Аце, пра горад, у якім уздоўж вуліц растуць яблыні ды яблык еш — колькі хочаш. Мы, беларускі дзеці пасляваенных гадоў, якія ў сваёй вёсцы з выпаленымі садамі, акрамя глы-

Леанід Піталенка і Амбулсатар Казахстана ў Беларусі Анатоль Смірноў на форуме ў Мінску. 30.10.2009 г.

бокш варонак ад снарадаў, нічога такога не бачылі, былі ўражаны той карцінай, якую сабе ўяўлялі. Асабліва запомнілася, як Ганна Міхайлаўна са слязамі на вачах чытала верш “Ленінградцы, дзеці мой” Джамбула Джабаева. → **Стар. 4**

ISSN 0439-3619

СЛЕД НА ЗЯМЛІ

Мелодыі светлай тугі

У Мінску ўшанавалі памяць кампазітара й былога музычнага кіраўніка "Песняроў" Алега Молчана

26 кастрычніка адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнай дошкі ў гонар Алега Молчана. Менавіта ў гэты дзень год таму перастала біцца яго сэрца.

Дошка ўстаноўленая на доме, дзе нарадзіўся і жыў Алег Молчан у дзяцінстве — у Мінску, па вуліцы Ракаўскай, 20. Яе стварылі беларускія скульптары Волга Нячай і Сяргей Аганаў. Ідэя таго ўшанавання памяці належыць удаве кампазітара, спявачцы Ірыне Відавай. Дапамаглі яе ўвасобіць у жыццё Нацыянальны фонд падтрымкі праваўладальнікаў (Расія) і Беларуска-саюз музычных дзеячаў, а таксама Міністэрства культуры Беларусі, Мінгарвыканкам.

За дзень да падзеі, 25 кастрычніка, у Белдзяржфілармоніі прайшоў канцэрт памяці кампазітара. Аўтаркай праекта і вядучай канцэрта была Ірына Відава. Сачыненні Алега Молчана выконвалі Дзяржаўны камерны хор Беларусі пад кіраўніцтвам заслужанай артысткі Беларусі Наталлі Міхайлавай, Мітрапалічы хор Святадухава кафедральнага сабора Мінска (рэгент Віталі Сабалейскі). Выйшлі на сцэну і ўдзельнікі розных гадоў ансамбля "Песняры": народны артыст Беларусі Мікалай Скорыкаў, заслужаны артыст Беларусі Анатоль Ка-

шапараў, заслужаны артыст Беларусі Валдзім Касенка, Уладзімір Марусіч, Андрэй Усанаў ды іншыя. Выступалі вакальны гурт "Чысты голас", гурт "Бай сіці".

Молчан быў віртуозным піяністам. Яго фартэп'яніны п'есы ў часе канцэрта выканаў Аляксандр Музыкантаў.

Алег Молчан стаў вядомым як аўтар хітоў: "Маргарыта", "Стася", "Малітва", "Песня мая", "На адной хвалі", "Liebe Love L'amore" ды іншых. У канцэрт былі ўключаны і яго вакальныя, інструментальныя творы, а таксама музыка да спектакляў. Алег

Перад пачаткам канцэрта ў фаявіляй канцэртнай залы пры ўдзеле Музея Уладзіміра Мулявіна ладзілася выстава фотаздымкаў, канцэртных касцюмаў, інструментаў, рукапісных клавіраў, нотных і CD-выданняў Алега Молчана. Можна было набыць двойны CD-альбом "Алег Молчан. "Песняры", песні, апрацоўкі" (выпушчаны абмежаваным накладам на вінілавых дысках, што павінна парадваць калекцыянераў) ды "Ірына Відава і Алег Молчан. На адной хвалі".

У Беларускай дзяржфілармоніі Алег Молчан працаваў з 1987 года, пісаў песні й песенныя цыклы для салістаў Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі, харавых калектываў і вакальных ансамбляў. Ён стаў вядомым не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі ў часе супрацы з ансамблем "Песняры" і яго мастацкім кіраўніком, народным артыстам Беларусі Уладзімірам Мулявіным. Алег Молчан быў ушанаваны медалём Францыска Скарыны.

Ганна Лагун

СА СТУЖКІ НАВІН

Рыхтуемца да Усебеларускага народнага сходу

У краіне ідзе падрыхтоўка да шостага Усебеларускага народнага сходу. Што сход павінен стаць пляцоўкай для рэальнага дыялогу па выпрацоўцы стратэгіі развіцця краіны, заявіў Кіраўнік дзяржавы ў часе нарады па яго падрыхтоўцы.

Абмяркоўваліся некаторыя аспекты будучага важнейшага палітычнага мерапрыемства. Пры тым Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў: Усебеларускі народны сход — гэта асобая форма народаўладдзя ў краіне. І ў часе форуму трэба будзе вызначыць, як развівацца дзяржаве ў будучыні. Аляксандр Лукашэнка звярнуў увагу, што ўлада ў Беларусі заўсёды раілася з людзьмі, прымаючы лёсавызначальныя для краіны рашэнні. "Гаварыў не адзін раз і яшчэ раз хачу паўтарыць: усё будзе так (і Канстытуцыя, і пытанні будучы вырашання), як вырашыць толькі беларускі народ. Гэта не пустыя словы. Гэта мая клятва. Я гарантую, што будзе толькі так, як вырашыць народ. Мы не будзем мышкаваннем займацца, не будзем ствараць нешта пад сябе. Як людзі вырашаць — так і будзе", — заявіў ён.

Прэзідэнт лічыць, што ў будучыні варты на канстытуцыйным узроўні замацаваць статус Усебеларускага народнага сходу, зрабіў гэтую форму "народнай творчасці" канстытуцыйнай: "Не пад якія-небудзь асобы. Справа не ў асобах, — заўважыў ён. — Пяць сходаў прайшло, і ніхто не сказаў, што гэта было на шкоду. І гэтую норму трэба зрабіць канстытуцыйнай. Дарэчы, з дыялогавых пляцовак такія прапановы на маё імя паступалі. Я падтрымліваю, але гэта народу вырашаць".

Адно з важных пытанняў на будучым сходзе — падвышэнне вынікаў сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны за апошнія 5 гадоў. Можна канстатаваць, напрыклад, што дасягнуты высокі ўзровень развіцця аграпрамысловага комплексу. Сёлета сабраўся каля 10,5 млн тон усіх збожжавых. І гэта, лічыць Прэзідэнт, вельмі добры ўзровень: "Вось мы на яго ўзбаўраліся, і трэба трымацца на гэтым узроўні, хто б ні быў прэзідэнтам. Тады будзе хлеб, малако, і людзі будуць накармленыя". І цяпер, прадоўжыў Аляксандр Лукашэнка, "жыццё ідзе, краіна працуе, развіваецца. Нагледзячы на ўскія ультыматумы, што выстаўляюцца (перш за ўсё нашых суседзяў), у спакойным рытме працуюць прадпрыемствы, транспарт і гандаль". І дзяржава, паводле слоў Прэзідэнта, робіць неабходныя крокі, каб у далейшым так і было: "Людзі працуюць, жывуць і патрабуюць бяспечнага жыцця. Нарэшце людзі, асабліва ў Мінску, ачанілі, што яны могуць страціць. Хочуць так, як было да выбараў. Так і будзе! Мы абавязаны гэтае прагаванне народа забяспечыць. Забяспечыць усімі магчымымі, даступнымі ў адпаведнасці з законам сродкамі".

На нарадзе ішла гаворка пра выпрацоўку сучасных, эфектыўных і рэальна дзейных механізмаў, якія дапамогуць краіне вырашыць праблемы, што стрымліваюць эканамічны рост. Пры тым Прэзідэнт адзначыў важную ролю дыялогавых пляцовак. Ён звярнуў увагу: неабходна ладзіць дыскусію не толькі на ўзроўні спецыялістаў, парламентарыяў, прадаўцаў і дзяржаўных структураў, але і пачуць меркаванні, прапановы працоўных калектываў, радавых грамадзян. "Так мы ўключаем у абмеркаванне актуальныя пытанні вялікую частку грамадства. Вось у чым сэнс дыялогавых пляцовак", — патлумачыў Кіраўнік дзяржавы.

Прэзідэнт даручыў уважліва падысці да выбранага дэлегатаў сходу: "Павінны быць прадаўцамі абсалютна ўсіх слаёў грамадства, якія хочуць нешта сказаць, хочучы быць пачутымі ды ўмеюць слухаць, усіх сацыяльных і прафесійных груп, грамадскіх арганізацый, дэлегаты ўсіх узроўняў. Не толькі кіраўнікі, але і людзі ад станка, ад зямлі, якія непасрэдна ведаюць і адчуваюць усе праблемы простага чалавека. Гэта павінен быць рэальны дыялог па выпрацоўцы стратэгіі развіцця краіны. Няхай людзі адкрыта гавораць, абмяркоўваюць — прыемем рашэнні ды будзем па іх жыць".

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

АНОНС

Сузор'е слаўных драматургаў

Літаратурна-дакументальная экспазіцыя "Творчасць як жыццё..." адкрываецца днямі ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры

Ці ёсць у Неба трыфэй паставак на беларускую зямлю таленавітых драматургаў? Хто б ведаў... Але ж год 2020-ы нам дае цікавую магчымасць паразважаць пра тое. Ну як гэта здарылася ўсё, што адразу вышліся і 100-годдзе з дня нараджэння Андрэя Макаёнка, і 90-годдзе з дня нараджэння Алеся Петрашкевіча, і 70-гадовы юбілей Аляксея Дударова?

Тры яркія асобы. Кожны з адметным талентам, сваім поглядам на жыццё: удумлівым, адметным, беларускім. Не будзе перабольшаннем сказаць, што іхняя творчасць істотна ўплывае на духоўнае жыццё нацыі, а закладзеныя ў драматычных творах юбіляраў-драматургаў ідэі спрыяюць сталенню ўсіх нас як асоб. Нават у тым выпадку, калі ў тэатрах мы і не надта часта бываем. Але ж соцiум — сістэма, дзе ўсё з усім узаемаспалучана. І калі, скажам, з'яўляюцца ў культурнай прасторы такія творы, як "Трыбунал" Андрэя Макаёнка ці "Напісанае застаецца" Алеся Петрашкевіча, ці "Вечар" Аляксея Дударова — то гэта і нябачным чынам уплывае на кожную клетчатку ва ўсім грамадскім арганізме. Гэта, вобразна кажучы, як "Таблетка пад язык" (яшчэ адна з п'ес Андрэя Макаёнка): прыняў яе — і па ўсім целе, калі да месяца былі прынятыя лекі, адчуваеш належны эффект. Ці не адчуваеш — гэта ўжо як панашуе, як хто ўладкаваны.

Літаратурна-дакументальная экспазіцыя "Творчасць як жыццё...", што адкрываецца днямі ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры, прысвечана адразу тром юбілярам. "Беларуская драматургія ў савецкі перыяд стала нацыянальным здабыткам і атрымала значны рэзананс і папулярнасць далёка за межамі Беларусі, — чытаем у прэс-рэлізе, дасланым у рэдакцыю. — Юбіляры 2020 года Андрэй Макаёнак, Аляксей Петрашкевіч і Аляксей Дуда-

раў — яскравыя прадстаўнікі жанру". Народны пісьменнік Беларусі Андрэй Макаёнак (1920–1982) узабагаціў беларускую драматургію новымі жанрамі, дзякуючы яму з'явіліся ў нас трагікамедыя, сатырычная камедыя, камедыя-рэпартаж, сентыментальны фельетон ды іншыя. Аляксей Петрашкевіч (1930–2012) працаваў у розных жанрах драматургіі ды глыбока распрацоўваў тэму гістарычнага мінулага Беларусі як у п'есах, так і будучы кіраўніком цэнтры па выданні гістарычна-дакументальных хронік "Памяць". Дарэчы, ён стаў і лаўрэатам Дзяржпрэміі Беларусі (1976) за ўдзел у падрыхтоўцы і выданні Беларускай Савецкай Энцыклапедыі.

І сёння ў добрай творчай форме знаходзіцца Аляксей Дударав, які нарадзіўся ў вёсцы Кляны, на Дубровеншчыне, у 1950 годзе — і ў адзін дзень (6 чэрвеня) з Аляксандрам Пушкіным. Прынамсі, ягоныя п'есы "Не пакідай мяне" ды адна з апошніх "Малая радзіма" пра тое сведчаць. Іх, дарэчы, друкаваў летася і сёлета часопіс "Беларусь. Беларусь". Апошняя, на мой погляд, вельмі прыдатная й для пастановак у самадзейных тэатрах, што працуюць пры беларускіх суполках замежжа. Да таго ж Аляксей Анудрыевіч рэалізуе сябе і ў жанры гістарычнай драмы. "Ягоныя творы вызначаюцца вастрынёй маральнай праблематыкі, псіхалагізмам, аналітычнасцю" — чытаем у прэс-рэлізе.

Чым адметная новая экспазіцыя ў Музеі літаратуры? Побач з прадметамі з яго фондаў прадстаўлены матэрыялы Беларускага дзяржаўнага музея літаратуры й мастацтва (БДАМЛМ). "Гасцёўні Уладзіслава Галубка", сямейны архіваў Алы Андрэеўны Макаёнка, Таццяны Аляксееўны Петрашкевіч і мастака-пастаноўшчыка Дзмітрыя Максімавіча Мохавы (эскізы да спектакляў Андрэя Макаёнка і Аляксея Дударова). Так што ствараецца цікавая мазаіка і пра юбіляраў, і пра каштоўныя здабыткі нацыянальнай літаратуры ў жанры драматургіі.

Экспазіцыя "Творчасць як жыццё..." будзе дзейнічаць да 21 студзеня 2021 года.

Іван Ждановіч

ТРОХГОДКА МАЛОЙ РАДІМЫ

Родныя ветлы, родныя хаты

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Мне тут кожны раз хораша й вольна дыхаецца. Хоць успаміны пра дзяцінства маё ваеннае, пасляваеннае — не заўсёды светлыя. Гэта ж тут гадала мяне дарагая матуля: Праскоўя Якаўлеўна, у замужжы Котава. Яе й Параскай звалі. Пра тое нядаўна расказаў на тэлекамеру. Сябры падгаварылі: давай, кажуць, зробім тэлефільм да 80-х угодкаў (які ўжо не за гарамі). Вядома ж, паехалі спецыяльна ў Рэчыцу. Згадаў я там пра далёкае былое, пра станаўленне як харэографу, няпросты шлях у народнае мастацтва. І менавіта ж у Рэчыцы, малым зусім, чуў я й бачыў сардэчныя, тужлівыя ўдовныя песні (ад якіх на вачах і цяпер міжволі наварочваюцца слёзы). На вачорках пасляваенных спрабаваў танчыць маленькім, паглядваючы на мясцовых кабет, моцна ўчапіўшыся дзеля раўнавагі за матуліну спадніцу. Толькі зайграе гармонік суседа — і я ў танец з усімі.

Жылі мы тады, вядома ж, бедна, і ўсё ж багачы душыўныя свае па куточках не прыхоўвалі. Згадава той час — і ёсць адчуванне: мы ўсе былі родныя. Усе — сваякі. Адно аднаго паважалі, шанавалі. Дапамагалі ў горы, падзялялі-прымнажалі хвіліны прастай, нібы калавал чорнага жытняга хлеба, радасці.

Рэчыца — светлы бераг майго дзяцінства. Тут і сёння жывуць мае родныя людзі з котаўскага радаводу. Самаму меншаму на пачатку восні 2020-га было ўсяго пяць месяцаў. І ён усміхаўся дзеду Міколу. Вядома ж, у нашым родзе

жанчыны змяняюць прозвішчы, выходзячы замуж. Гэта сёння ўжо й Лаханько, і Цімашэнка... Зрэшты, гэтак жа і Дняпро, думалася мне, па доўгай дарозе да мора ўбірае ў сваю плынь можа сотні рэчак — тым і моцны, і прыгожы. Гэтак-сама й наш род Котавых залучае ў сябе ручаіны з іншых крыніц. Мне ж прыёмна ўсведамляць, што пры тым павага да продкаў, удзячная памяць пра іх ёсць важны складнік духоўнага жыцця маіх родзічаў, сваякоў. І не варта казаць: маўляў, само ўсё так складваецца. Далёка ж не! Беларускае традыцыйнае выхаванне, гарманічнага жыцця ў супольнасці — гэта штодзённая духоўная праца многіх пакаленняў людзей. Мы з гадамі й самі пераконаваемся: нельга, каб чалавек рос, як кажуць, на лес гледзячы. Цяпер жа і вучоныя, даследуючы жыццё клетак чалавечага арганізма, сцвяржаюць: далёка не ўсё вырашаюць гены. Якраз наваколнае асяроддзе, у тым ліку і карпатлівае выхаванне тысячамі розных сігналаў фармуюць нас пад сябе. Прычым яшчэ ў матчыным улонні, кажуць, закладваюцца на ўзроўні падсвядомасці нейкія ключавыя, найбольш важныя праграмы, якія потым рэалізуюцца ў суперскладанай машыне пад назвай чалавек.

Нас, помніца, з дзяцінства вучылі любіць родную зямлю. Працу. Бацькаўшчыну. Згадава яшчэ й бабулінай майі, відэць, пасаджаныя ветлы каля хаты — а ветлы ў нашых мясцінах называюць вярбу з белым лісцем. Вось якія жывыя, магутныя бямэгніты ёсць у роднай майі

Ізноў мы ў Рэчыцы

старонкі! Памятаю я й той пясок, у якім поўзаў галышом. Загартоўка на ўсё жыццё! Згадава й мячык з аначак, якім гулялі мы ў футбол на той вуліцы, дзе я нарадзіўся. А мне ж хутка 80...

Сёння жывуць мае родзічы не толькі ў Беларусі: у Германіі, Латвіі, Расіі, Украіне. У братняй краіне на поўдзень хоць і далёкая радня, але ж мне — блізная й таксама дарагая.

Верасэнёўскім днём пабачыў: вёска мая Гарывада, таксама мне родная, нібыта крыху пасівеца. Ды яна па-ранейша-

му працуе, спявае й шмат усяго памятае. Мы ж, хто знітаваны з тымі мясцінамі на ўсё жыццё, памятаем сваіх продкаў-родзічаў. Простыя, на першы погляд, правілы выжывання ў соцюме. Пра тое, дарэчы, мы час ад часу гаворым па душах з пісьменнікам, прафесарам Валерыем Сарокам, які й дапамог нам зладзіць невялікую тэлеэкспедыцыю (са мной былі Сяргей Яноўскі, Аляксандр Гаварко, Васіль Кулікоў) на маю Бацькаўшчыну. Дарэчы, мы з Валерыем Лярыёнавічам абодва — сыны франтавікоў. Ягоны бацька, Ларыён Сарока (з вёскі Скакуноўшчыны Бешанковіцкага раёна Віцебшчыны) таксама калісьці гартаваў свой характар ў палымі жорсткіх войнаў. І двойчы ў Вялікую Айчынную прайшоў праз нямецкі палон. Сям'я нават пахаронку атрымала, і толькі амаль праз год пасля Перамогі вярнуўся салдат дадому. А мой бацька, Конан Котаў, так і застаўся ў ёй наўсёды. Вечная памяць яму.

Дзякуй за цёплыя твае далоні, прыдняпроўская мая Рэчыца! Мы яшчэ сустранемся з табою.

Мікола Котаў, харэограф, ганаровы жыхар горада Турава.
Фота: Васіль Кулікоў.

Мікола Котаў на высокім беразе Дняпра

З роднымі людзьмі ў восеньскіх кветках

Ля магілы маці

КАШТОЎНАСЦІ

Сям'я ўмацоўвае дзяржаву

Круглы стол "Моцная сям'я — моцная дзяржава" ўпершыню быў праведзены Беларускамі саюзам жанчын 21 кастрычніка. Ён прайшоў у межах цыкла імпрэз "За Беларусь" у мінскім Храме-помніку ў гонар Усіх Святых і ў памяць пра ахвяры, якія паслужылі выраставанню Айчыны нашай.

Настаяльнік Храма-помніку пратаіерэй Фёдар Поўны сярод важных якасцяў, што робяць сям'ю моцнай, назваў цнатлівасць і вернасць. На сустрэчу былі запрошаны прадстаўнікі розных грамадскіх структур, што займаюцца праблемамі сям'і і бацькоўства.

Начальніца ўпраўлення народанасельніцтва, гендэрнай і сямейнай палітыкі Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Марына Арцменка сказала: "Сям'я — гэта аснова нацыі. Дзяржаўна і сістэма аховы сям'і ды мацярынства ў Беларусі —

гэта нацыянальны здабытак".

У нас мацярынства, як кажуць, сталее. Сярэдні ўзрост мамы, якая нараджае першынец, апошнім часам набліжаецца да 30-і гадоў. А ў краінах Заходняй Еўропы ён большы: каля 32 гадоў. У 40–45-гадовых мам у нашай краіне нарадзілася 2,5–3 тысяч дзяцей, 50 працэнтаў з іх — трэція і наступныя. Перапіс насельніцтва паказаў, што большасць беларусаў прытрымліваюцца традыцыйных сямейных паводзін: 49% жанчын і 58% мужчын уступаюць у шлюб. Тым не менш за апошнія дзесяці гадоў на 18% памалілася ахвотных зарэгістраваць свае ўзаемаадносіны.

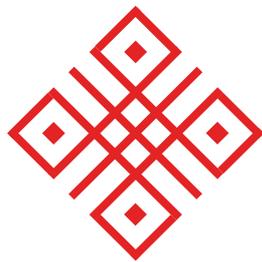
Беларусь — адна з нямногіх краін, дзе аплочваецца ўвесь перыяд водпуску па дзялдзе за дзіцем да 3-х гадоў. Сістэма водпуску гнуткая: можна ім карыстацца як маці, так і бацьку, бабулі або дзядулі, можна браць яго часткамі. Калі ў перыяд водпуску за дзіцем закан-

чваецца працоўны кантракт, то апошні можна прадаўжаць да дасягнення дзіцем 5-і гадоў. Міжнародны досвед паказвае, што ўзровень нараджальнасці вышэйшы ў той краіне, дзе большы працэнт расходаў на падтрымку мацярынства й сям'яў ад валавога ўнутранага прадукту (ВУП). У цэлым штомесяц на выплату дапамог па доглядзе дзяцей у нас накіроўваецца 3% ВУП. Прамыя і ўскосныя інвестыцыі на падтрымку сям'яў у Беларусі склалі 3,4% ВУП. Калі ўлічыць паслугі бюджэтных арганізацый сям'ям з дзецьмі на бязвыплатнай аснове, то лічба дасягае 8% ад ВУП.

Круглы стол быў арганізаваны Мініпрацы і сацыяльнай абароны Беларусі, Мінінфармацыі, а таксама факультэтам філасофіі і сацыяльных навук БДУ і Цэнтрам сацыялагічных і палітычных даследаванняў БДУ. Аналагічныя форуму й круглыя сталы пройдуць у рэгі-

ёнах краіны. Так грамадзяне будуць інфармаваны пра дзяржаўную палітыку па падтрымцы сям'і ды бацькоўства, яны змогуць абмяркоўваць прапановы па сямейных пытаннях для ўнясення прапавак у Канстытуцыю Беларусі.

На сустрэчы ў Храме-помніку ў гонар Усіх Святых падвалі вынікі Рэспубліканскага конкурсу "Моцная сям'я" — моцная дзяржава" ды ўшанавалі лепшыя праекты журналістаў сталічных і рэгіянальных СМІ. На суд журы было прадстаўлена 98 прац ад 84 рэдакцый. Пераможцы ўзнагароджаны дыпломамі й грашовымі прэміямі. Шмат матэрыялаў на конкурс прадставіў калектыў газеты "Звязда" — ён і перамог у намінацыі "Найлепшыя матэрыялы ў друкаваных рэспубліканскіх СМІ". Дыплом першай ступені за тэматычны дадатак у газете "Звязда" — "Сямейную газету" — намеснік Міністра інфармацыі Ігар Бузоўскі ўручыў

Сімвал сям'і ў традыцыйным Беларускам арменце

дырэктару — галоўнаму рэдактару Выдавецкага дома "Звязда" Аляксандру Карлюкевічу.

Сярод пераможцаў конкурсу і "Сельская газета" з цыклам тэматычных матэрыялаў, гродзенская рэгіянальная газета "Перспектива" з праектам "Мамін-папін-я", творчы калектыў праекта "Родныя людзі" Агенства тэлеавізіянацыянальнай дзяржтэлепрадэікампаіні, Салігорскі тэлеканал з праектам "Я — мама" ды іншыя. Арганізатарамі конкурсу выступілі Мінінфармацыі ды Беларускае саюз жанчын.

Ганна Лагун

Повязі нашага братэрства

(Працяг. Пачатак на стар. 1)

Казахі яшчэ з тых школьных гадоў бачыліся мне добрымі, спагадлівымі людзьмі. Пасля заканчэння Віцебскага педінстытута я прыехаў працаваць у Алма-Ату. Дарэчы, жонка мая, аграном па спецыяльнасці, з якой я пазнаёміўся ў Джанібеку, у будаўніцтве, — ураджэнка Талгара. (Цяпер Жанібек — сяло ў Заходне-Казахстанскай вобласці, непадалёк ад мяжы з Расіяй, адміністрацыйны цэнтр Жанібекскага раёна. Талгар — раёнцэнтр у Алмацінскай вобласці, на паўночных схілах Заілійскага Алатау, за 25 км на Усход ад Алматы. — Рэд.)

Працаваў я спачатку настаўнікам у сярэдняй школе, затым дзесяць гадоў — у Міністэрстве асветы Казахстана. Больш за дваццаць гадоў быў дырэктарам Станцыі юных натуралістаў. Экалагічнаму адукацыю, фітаідэялогію, “зялёную” архітэктурную ды і само знаёмства са светам жывёл і раслін мы лічылі самымі асноўнымі складнікамі ў сістэмнай працы з дзецьмі. Папулярным быў гурток “Залатая саломка”. Дарэчы, традыцыйнае пляцення з саломкі характэрна для народных промыслаў рускіх, беларусаў, літоўцаў, уласцівыя і казахам. Тэрыторыя Станцыі юнатаў Алматы стала цэнтрам адпачынку жыхароў бліжэйшых мікрараёнаў горада. А я як хоць паступова і прырос да Казахстана, але памяць пра Беларусь жывая ў сэрцы майма заўсёды. Кожная сустрэча з казахстанскімі беларусамі была падставай для шчырых размоў, успамінаў. Памятаю, як рэктар Казахскай галоўнай архітэктурна-будаўнічай акадэміі, член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Казахстана Павел Аляксандравіч Атрушкевіч запрасіў нас, сваіх землякоў, каб стварыць Беларускі культурны цэнтр. Мэты ж мы ставілі такія: падтрыманне нацыянальных моўных і культурных традыцый і, наладжванне культурных і дзелавых сувязяў з Беларуссю, удзел беларусаў у стварэнні грамадзянскай супольнасці ў незалежным Казахстане. Гэта быў няпростае, віхурны час развалу Саветскага Саюза, узнікнення межаў і нацыянальных валют... Стварэнне ў той час нацыянальных культурных цэнтраў (а неўзабаве — па ініцыятыве і пад кіраўніцтвам Першага Прэзідэнта Рэспублікі Нурсултана Абішэвіча Назарбаева — Асамблеі народа Казахстана), шмат у чым дапамагло прадухіліць масавы ад’езд прадстаўнікоў некарэнальнай нацыянальнасці з Казахстана, умацавала стабільнасць і міжнародную згоду ў краіне. (Асамблея народа Казахстана — кансультацыйна-дапаможны орган пры Прэзідэнце Казахстана, які спрыяе распрацоўцы і рэалізацыі нацыянальнай палітыкі ў дзяржаве. — Рэд.)

Дыпламатычныя адносіны паміж незалежнымі Рэспублікай Казахстан і Рэспублікай Беларусь былі ўсталяваны 16 верасня 1992 года. Амбулада Рэспублікі Казахстан у Мінску адкрылася 9 студзеня 1993 го-

да, і трохі пазней — 13 ліпеня 1997 года — Амбулада Рэспублікі Беларусь у Алматы, тагачаснай сталіцы. Пазіцыі нашых краін па большасці праблем рэгіянальнай і міжнароднай палітыкі супадаюць, адносіны развіваюцца ў атмасферы ўзаемаразумення і даверу. Мы супрацоўнічаем у палітычнай сферы, эканамічнай, навуковай і культурнай. Аснова ж гуманітарнай ды культурнай супрацы паміж дзяржавамі — Пагадненне паміж Урадамі ў галіне культуры, навукі ды адукацыі ад 17 студзеня 1996 года.

Беларускі культурны цэнтр у Алматы і вобласці працуе з 1991 года, зарэгістраваны быў афіцыйна ў снежні 1992-га. Ля вытокаў стварэння БКЦ былі Е. П. Іванов, М. М. Каледзіч, Е. А. Юрыков, В. Л. Гульніцкі, Е. А. Моисейчик, А. Ф. Цеховой, Л. И. Подольский, П. А. Жукович ды іншыя. (Ініцыялы і прозвішчы падаем паводле рускамоўнага арыгінала. — Рэд.) На пачатку 90-х беларускія культурныя цэнтры былі ў Алматы, Паўладары, Усходнім і Паўночным Казахстане, цяпер іх яшчэ больш — ужо 12. Асацыяцыя Беларускіх культурных цэнтраў Казахстана пакуль афіцыйна не зарэгістравана, але ж існуе, і супляменнікі мяне абралі яе старшынёй. Так што я ўжо амаль 30 гадоў працую на адказных беларускіх грамадскіх пасадах: бо яшчэ ў снежні 1992-га Павел Атрушкевіч, якога мы абралі кіраўніком НКЦ “Беларусь”, прапанаваў радзе абраць мяне яго намеснікам. (Павел Атрушкевіч 14 гадоў быў рэктарам Казахскай архітэктурна-будаўнічай акадэміі, выбіраўся народным дэпутатам Парламента краіны, быў сенатарам і 9 гадоў — намеснікам старшыні Асамблеі народа Казахстана. Якую, як і раней, па гэты час узначальвае Першы Прэзідэнт Нурсултан Назарбаев. Пра тое больш падрабязна можна пачытаць у тэксце Леаніда Екеля “Открытая книга” (СБ, 09.07.2008). Калі ж Павел Аляксандравіч у 2000-я гады перабраўся на жыхарства ў Беларусь (дарэчы, меў лепшча непадалёк ад роднай вёскі — у мястэчку Новы Свержань), то кіраўніцтва Беларускім культурным цэнтрам перайшло да ягонага намесніка Леаніда Піталенкі. — Рэд.)

Нашы ў стэпавым краі

Актыўны перасяленчы рух з Беларусі на Усходні Казахстан распачаўся ў 1909 годзе. Гэта былі сем’і Міцкевічаў, Скліркавых, Карнейчыкаў, Угольнікавых, Падскрэбкаў, якія прыбылі з Мінскай губерні. Прычым назвалі яны сваё сяло Мар’іна Горка — у памяць пра родныя мясціны. (У Мінскай вобласці Беларусь цяпер Мар’іна Горка — гэта цэнтр Пухавіцкага раёна. У Казахстане тагачасны перасяленцы заснавалі вёску Мариногорка: у Какпечінскай воласці Сяміпалацінскай губерні. Гэтыя звескі знаходзім у кнізе “Белорусы Восточного Казахстана”, яе выдалі актывісты Беларускага культурнага цэн-

тра з горада Усць-Каменогорска ў 2017 годзе. Там жа пішацца, што першымі беларускімі пасяленцамі ў Казахстане былі катаржыны ссыльныя (з 1839 па 1863 год) з Мінскай, Магілёўскай, Гродзенскай губерняў. Многія з іх засталіся жыць у гарадах Усць-Каменогорску ды Сяміпалацінска. — Рэд.) Варта заўважыць, што калі прадстаўнікі некаторых народнасцяў апынуліся ў Казахстане ў асноўным у выніку высылкі, гвалтоўных перасяленняў, то большасць беларусаў (за выключэннем рэпрэсаваных) — цалкам свядома і па сваёй волі.

Такім чынам, першая масавая хваля беларусаў-перасяленцаў прыбыла ў Казахстан у перыяд Сталінскіх аграрных рэформаў. А другую хвалю ўтварылі эвакуяваныя ў гады Вялікай Айчыннай вайны. І гэтыя, самая масавая, была ў гады асвойвання цалінных і абложных зямель. Перасяленцы, якія прыбылі ў Казахстан у пошуках лепшае долі і для аказання братэрскае дапамогі, былі гасцінна прынятыя казахскім народам. Так фармаваліся ды мацнелі повязі нашага братэрства. Сёння нашчадкі перасяленцаў — самых розных хваляў і гадоў — працуюць у сферы эканомікі, культуры, адукацыі Казахстана, займаюцца прадпрыемствам, прадстаўленія ў дзяржорганах, у савесе АНК.

У жніўні 2009 года на Усходнім Казахстане прайшлі святотныя мерапрыемствы, прысвечаныя 100-годдзю з часу пасялення беларусаў у стэпавым краі. У іх прынялі ўдзел тагачасны Амбуладар Беларусі ў Казахстане Васіль Гапееў, дэлегацыя з Беларусі на чале з намесніцай старшыні выканкама Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці Таццяна Ішуніна, прадстаўнікі бізнес-структур.

Казахстанскі рэктар з беларускай Мархачоўшчыны

З бязмежным пачуццём падзякі я гэтага ўсё, што зрабіў на карысць Казахстана і тагачасна беларускай дыяспары ў гэтай краіне мой зямляк, беларус Павел Атрушкевіч: як навуковец, кіраўнік ВНУ ды бачны палітычны і грамадскі дзеяч. Ён, ураджэнец вёскі Мархачоўшчыны Стаўбоўскага раёна Мінскай вобласці, у 1952 годзе закончыў Нясвіжскае падвышлішча, прапрацаваў настаўнікам, а пасля і дырэктарам сямігадовай школы. А калі ў 1958-м закончыў

Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію ў Горках (Магілёўшчына), то стаў інжынерам-землеўпарадкачыкам і атрымаў накіраванне ў Алма-Ату. Там і пачынаў новую для сябе працоўную дзейнасць інжынерам і начальнікам аддзела Цэнтральнай комплекснай экспедыцыі. З 1961 па 1980 гады Павел Аляксандравіч выкладаў у Казахскім політэхнічным інстытуце, прайшоў шлях ад асістэнта, старшага выкладчыка, дацэнта да сакратара парткамітэта і загадчыка кафедры. Стаў кандыдатам тэхнічных навук: абараніў ў 1971-м дысертацыю “Сучасныя вертыкальныя рухі зямной кары на Алма-Ацінскім геаднамічным палігоне”. Быў прафесарам, членам-карэспандэнтам НАН Казахстана, загадваў кафедрай інжынернай геадэзіі Алма-Ацінскага архітэктурна-будаўнічага інстытута.

Павел Атрушкевіч

Вучні прафесара Паўла Атрушкевіча, выпускнікі Казахскай галоўнай архітэктурна-будаўнічай акадэміі (рэктарам яе беларусы ў 1987–1999 гады) працуюць сёння ў Казахстане і далёка за яго межамі. Вядомыя вучоны ў галіне прагназавання землятрусаў геадзізічнымі метадамі, даследаванні ўстойлівасці буйных народнагаспадарчых аб’ектаў, размешчаных у сейсма-небяспечных зонах, распрацаваў унікальную метадку вызначэння дэфармацый зямной паверхні, уживальную на многіх геадзізічных палігонах краін СНД і далётай краіне мой зямляк, беларус Павел Атрушкевіч: як навуковец, кіраўнік ВНУ ды бачны палітычны і грамадскі дзеяч. Ён, ураджэнец вёскі Мархачоўшчыны Стаўбоўскага раёна Мінскай вобласці, у 1952 годзе закончыў Нясвіжскае падвышлішча, прапрацаваў настаўнікам, а пасля і дырэктарам сямігадовай школы. А калі ў 1958-м закончыў

Ён аўтар больш чым 100 навуковых прац, публікацый у айчынных і замежных выданнях. У лістападзе 1999-га быў прызначаны дэпутатам Сената Парламента Казахстана, чальцом Камітэта па міжнародных справах, абароне і бяспецы, пасля — чальцом Камітэта па сацыяльна-культурным развіцці.

Лаўрат Прэзідэнцкай прэміі міру і духоўнае згоды Павел Атрушкевіч у 2003 годзе выдаў кнігу ў дакументальнай серыі біяграфій з глыбока сімвалічна назвай “Душа жыве в Казахстане”. А потым яго паклікала да сябе родная Бянькаўшчына: ён жыў некаторы час у Мінску, на лепшчы ў Новым Свержні.

Адна з нашых апошніх сустрэч з Паўлам Аляксандравічам была ў Мінску — восенню 2009-га: на II Форуме культурнай і навуковай інтэлігенцыі нашых краін “Казахстан — Беларусь: досвед гуманітарнага супрацоўніцтва і захавання міжнародна-нацыянальнай стабільнасці”. У працы форуму тады паўдзельнічалі і нашы супляменнікі з Казахстана Аляксей Цэхавай ды Святлана Аманьева. Святлана прэзентавала калектыўную манаграфію Інстытута літаратуры і мастацтва імя М. А. Ауэзава “Міжнародныя сувязі казахскай літаратуры ў перыяд Незалежнасці”. Вялікую цікакасць навукоўцаў і дыпламатаў выклікаў раздзел кнігі, прысвечаны казахска-беларускаму літаратурнаму супрацоўніцтву — гэта быў першы досвед абгульнення дасягнутага ў такой гуманітарнай галіне. Я з вялікім задавальненнем слухаў прывітанне Паўла Атрушкевіча ў адрас удзельнікаў форуму, потым гутарыў з ім асабіста на прыёме ад імя Амбулады Казахстана ў Беларусі Анатолія Смірнова. Павел Аляксандравіч жыва цікавіўся пытаннямі развіцця навукі і адукацыі ў Казахстане, навінамі з жыцця суайчыннікаў, працай нашага БКЦ.

(Пра той знакавы форум мы расказвалі ў тэксце “Цэнтр Еўропы і сэрца Еўразіі” (ГР, 12.11.2009). І тады ўжо было бачна, што Павел Аляксандравіч адчуваў сябе не лепшым чынам — здароўе падводзіла. Паводле вестак, знойдзеныя намі ў інтэрнэце, ён памёр у Адэсе, дзе апошнім часам жыў, у 2014 годзе. Магчыма, у знак ушанавання памяці Паўла Атрушкевіча яго імем варта было б назваць вуліцы ў Алматы, Нур-Султане, ды і ў Мінску, Стоўбцах. Ці можа і БКЦ ў Алматы назваць ягоным імем? — Рэд.)

Працяг будзе.

Леанід Піталенка, кіраўнік Рэгіянальнага Беларускага культурнага цэнтра, г. Алматы

Ад рэдакцыі. Грунтоўны тэкст Леаніда Піталенкі даслапа ў рэдакцыю Святлана Аманьева — літаратуразнаўца, кандыдат навук, дацэнт і да таго ж чалец праўлення Беларускага культурнага цэнтра ў Алматы. З ёй мы сустрэчаліся на пачатку года ў Мінску, калі праходзіла чарговая Мінская міжнародная кніжная выстава-кірмаш, дамовіліся пра далейшае супрацоўніцтва. Пра тое гл.: “Розныя мовы. Адзін Сусвет” — ГР, 24.04.2020). Магчыма, з часам беларусы Алматы выдадуць і адпаведную кнігу пра супляменнікаў, якія не згубілі ў Казахстане.

Павел Атрушкевіч (справа) з жонкай Ларысай Аляксандраўнай і Леанідам Піталенкам у Мінску. 30.10.2009 г.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

Спрыяльны мікраклімат паміж Мінскам і Нальчыкам

У часе мінскага Форуму рэгіёнаў Урад Кабардзіна-Балкарый з Урадам Беларусі падпісалі “Дамову аб супрацоўніцтве”

Нядаўна ў рэдакцыю па электроннай пошце напісаў Павел Сідарук, зямляк з Кабардзіна-Балкарый. Нагадаў пра ранейшую размову пра тое, як важна беларускім суполкам замажа не толькі, як кажуць, сабе весяліць, але й спрыяць эканамічнай, культурнай супрацы Бацькаўшчыны з іншымі краінамі. “То ёсць на гэтую тэму навіна: у часе мінскага Форуму рэгіёнаў Урад Кабардзіна-Балкарый з Урадам Беларусі падпісалі “Дамову аб супрацоўніцтве”, — паведаміў Павел Фёдаравіч. — І з тае нагоды наша суполка — грамадскі рух “За яднанне, сябры!” — зладзіла імпрэзу. Запрасілі на яе актывістаў іншых нацыянальна-культурных аб’яднанняў Кабардзіна-Балкарый”.

Пра вечарыну “Белорусы зноў сабіраюць друзелі” напісала ў “Кабардино-Балкарский правде” Ірына Багачова. Праходзіла імпрэза ў Нальчыку ў Фондзе культуры: на яго базе больш за 20 гадоў дзейнічаюць два дзясяткі нацыянальных культурных цэнтраў Кабардзіна-Балкарый. Былі ў зале іх актывісты, прадстаўнікі рускай, украінскай, грузінскай, татарскай, карэйскай, дагестанскай ды іншых нацыянальнасцяў. Падтрымалі беларусы, павіншавалі з падзей і прадстаўнікі Кабардзіна-Балкарскага аддзялення

За сталом Павел Сідарук з калегамі-кіраўнікамі дагестанскага, карачаеўскага, грузінскага НКЦ Кабардзіна-Балкарый

агульнарасійскага грамадскага руху Усерасійскай жаночы саюз “Надзея Расіі” ды рэгіянальнай грамадскай арганізацыі па пашырэнні народнай культуры, касцюмаў, звычайў “Птицы счастья”.

У часе сустрэчы старшыня Кабардзіна-Балкарскага грамадскага руху “За яднанне, сябры!” Павел Сідарук заўважыў: сёлета з-за складанай эпідэміялагічнай сітуацыі ў рэспубліцы не ўдалося беларусам КБР адзначыць, як заўсёды, Дзень Незалежнасці Рэспублікі Беларусь. То восенёўскую сустрэчу сяброў ён прапанаваў лічыць прысвечанай як гэтай, так і іншым падзеям. У прыватнасці, 28 кастрычні-

ка — 120-годдзе з дня нараджэння Алі Шагенцуква: паэта, пісьменніка, заслужанага дзеяча мастацтваў КБР АССР, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны, які загінуў у 1941 годзе ў фашысцкім канцлагеры на тэрыторыі Беларусі. Даце прысвечаны імпрэзы, якія праводзіліся і ў Расіі, і ў Беларусі, падкрэсліў Павел Фёдаравіч. І беларусы КБР таксама ў тым задзейнічаныя.

Важнай падзейі восені стаў VII форум рэгіёнаў Беларусі ды Расіі, які прайшоў у верасні ў Мінску. На форуме, нагадаў выступоўца, падпісана і поўнамаштабнае міжрадавае Пагадненне паміж Кабардзіна-Балкарскай Рэспублікай і Рэспублікай

Беларусь. Яно прадугледжвае паглыбленне супрацы ў гандлёва-эканамічнай, навукова-тэхнічнай і сацыяльна-культурнай сферах — дзеля таго, каб больш эфектыўна выкарыстоўваць наяўныя вытворчыя, фінансавыя, інтэлектуальныя, культурныя ды іншыя магчымасці. Пагадненне спрыяе рэалізацыі палажэнняў майскага Указа Прэзідэнта Расіі ў частцы павелічэння да 2024 года аб’ёму гандлю з краінамі Еўразійскага эканамічнага саюза ў паўтара раза.

Павел Сідарук яшчэ казаў, што пытанні міжрэгіянальнага ўзаемадзеяння актуалізаваныя па ініцыятыве прэзідэнтаў дзвюх краін. Беларусь цяпер — адзін з ключавых партнёраў КБР на міжнароднай арэне. За апошнія гады аб’ём экспартных, імпортных аперацый з нашай краінай істотна вырас, і ёсць яшчэ значны патэнцыял для развіцця двухбаковай супрацы. З Кабардзіна-Балкарый ў Беларусь пастаўляюцца зерне, кандытарскія вырабы, крухмал, кансервавая і прамысловая прадукцыя, у тым ліку алмазны інструмент, кабаты, абутковы кардон, рэгулятары, транзістары ды многае іншае. У Кабардзіна-Балкарый наладжаны пастаўкі пластымы і вырабы з яе, дыяноў, тэкстылю, паперы і кардона. У КБР, дарэчы, рэгулярна праводзяць

ца кірмашы беларускіх тавараў. Далей прыводзіліся канкрэтныя лічбы. “Мы рады, што нічнай і сацыяльна-культурнай сферах — дзеля таго, каб больш эфектыўна выкарыстоўваць наяўныя вытворчыя, фінансавыя, інтэлектуальныя, культурныя ды іншыя магчымасці. Пагадненне спрыяе рэалізацыі палажэнняў майскага Указа Прэзідэнта Расіі ў частцы павелічэння да 2024 года аб’ёму гандлю з краінамі Еўразійскага эканамічнага саюза ў паўтара раза.

Добрыя словы ў адрас беларусаў ад імя калегаў казаў старшыня грузінскага культурнага цэнтра КБР “Ріоні” Анзор Лабжанидзе. Прадаўжылася вечарына культурнай праграмай, аснову якой склалі выступленні ансамбля “Каларыт” пад кіраўніцтвам Таццяны Чумакавай, які дзейнічае пры суполцы “За яднанне, сябры!”. Завяршылася сустрэча пачастункамі (на сталах былі беларускія нацыянальныя стравы), сяброўскім чаюваннем.

Іван Ждановіч

НАДЗЕЙНЫЯ ЛЮДЗІ

Ліквідатар з велізарным стажам

У доктара сельскагаспадарчых навук, прафесара Пятра Пруднікава, які ўзначальвае Цэнтр хімізацыі ды сельскагаспадарчай радыялогіі “Бранскі”, — беларускія родавыя карані

Хоць пра наступствы аварыі на Чарнобыльскай АЭС мы найчасцей згадваем штогод 26 красавіка, ды ёсць людзі, якія ўвесь час працуюць, як кажуць, на перадавой па важнай радыялагічнай тэме. Актуальная ж яна й сёння ў шэрагу рэгіёнаў Беларусі, Расіі ды Украіны, на зямлі якіх у выніку трагічных падзей 1986 года выпалі радыяактыўныя апады.

Мінула 34 гады, але ж дагэтуль “чарнобыльскі след” працягваецца спецыялістамі, што робяць спецыяльныя замеры, у Гомельскай ды Магілёўскай абласцях Беларусі, на суседняй расійскай Браншчыне. Жыхары чацірапелых рэгіёнаў прызываюцца да сітуацыі, аднак параненым пад кантролем там застаецца “радыеактыўная” прадуктаў харчавання, месцаў пражывання людзей, ёсць асабліва ўзгадоўкі зямель, пры гаспадаранні ў лясным сектары.

У нас на Браншчыне прапуе адметная Федэральная дзяржаўная бюджэтная ўстанова: Цэнтр хімізацыі ды сельскагаспадарчай радыялогіі “Бранскі”. Пры падтрымцы Урада вобласці спецыялісты Цэнтра вырашаюць важныя пытанні, якія тычацца вывучэння і ліквідацыі наступ-

стваў аварыі. Прычым работа вядзецца ў цесным узаемадзеянні з беларускімі калегамі. Узначальвае ж Цэнтр чалец Беларускага зямляцтва на Браншчыне Пётр Пруднікаў — доктар сельскагаспадарчых навук, прафесар. Працуе ён у сістэме аграхімічнай службы ўжо больш за 40 гадоў, з іх 15 — дырэктарам Цэнтра. Пётр Віталевіч да таго ж і ліквідатар наступстваў аварыі, за што адзначаны граматай Міністэрства сельскай гаспадаркі Расіі, медалём “У памяць пра ліквідацыю наступстваў катастрофы на ЧАЭС”. Але ж па сутнасці сваёй працы наш зямляк — ліквідатар з велізарным стажам!

Пётр Пруднікаў мае званне “Ганаровы аграхімік Расіі”, ушанаваны сярэбраным медалём “За ўнёсак у развіццё аграпрамысловага комплексу Расіі”, граматамі Міністэрства, Губернатора, Бранскай абласной Думы. Так адзначана ягоная вялікая праца не толькі па вывучэнні радыяцыйнага становішча ў галіне са складаннем карт, але й за практычны ўнёсак у развіццё агракомплексу рэгіёна. Па яго ініцыятыве, напрыклад, адкрыты і функцыянуюць 10 кар’ераў па здабычы мінеральных рэчываў, неабходных для вапнавання кіслых глебаў ды павышэння іх ураджайнасці. Да таго ж на зямлях вобласці, што маюць павышанае ўтрыманне радыенуклідаў, выкарыстоўваюцца новыя, надзвычай эфектыўныя комплексныя ўгнаенні. Пётр Пруднікаў — навуковец,

кіраўнік у сваёй галіне з аўтарытэтам, можна сказаць, на дзве краіны: Расію і Беларусь. Часам сябрам з Беларускага зямляцтва ён расказвае пра асаблівасці сваёй працы, пра супрацу з беларускімі навукоўцамі-землякамі ў рамках Саюзнай дзяржавы. Ганарыцца і шыкоўным будынкам Цэнтра, у рамонт якога ды сучаснае аснашчэнне ён, як кажуць, уклаў душу.

Варта нагадаць, што знамяныя расійска-беларускія сумесныя праекты ў нашым постчарнобыльскім жыцці — адкрыццё Цэнтра радыяцыйнай медыцыны ды экалогіі ў Гомелі (2003 год), рэканструкцыя ды абсталяванне Медыцынскага радыялагічнага навуковага Цэнтра Расійскай акадэміі медыцынскіх навук (Обнінск) і Усерасійскага Цэнтра экстра-навай ды радыяцыйнай медыцыны МНС Расіі (Санкт-Пецярбург). Створаны таксама адзіны рэгістр Расіі ды Беларусі па ўсіх катэгорыях асоб, якія падвергліся радыяцыі. У цяперашнім часе рэалізоўцца новая праграма Саюзнай дзяржавы на 2019–2022 гады, паводле якой прадугледжана стварэнне ўмоў бяспекі для тых, хто жыве на радыяактыўна забруджаных тэрыторыях Расіі ды Беларусі. На такія мэты будзе выдзелена 992 мільёны 384 тысячы расійскіх рублёў.

Пад асабістым кантролем у Пятра Пруднікава і работа Цэнтра па вяртанні ў гаспадаркі абарот сельгасугоддзяў ды з-

мель ляснога фонду. І кожны гектар зямлі, адваяваны ў радыяцый (а іх больш за 5 тыс.га), ён лічыць перамогай. Так і ёсць! Спецыялісты “Брянскагрохімрадиологии” пастаянна працуюць ды таго ў “тарачых”, небяспечных зонах, у палявых умовах. Вядуць даследчую працу, хоць і рызыкуюць здароўем. Але ж разумеюць, што вынікі такіх даследаванняў — унікальныя, вельмі патрэбныя і сёння, і ў будучыні. Рукае ж такімі людзьмі вялікая любоў да роднай зямлі, клопат пра здароўе як людзей, так і самай Зямлі-матухны, якая захаварэла па віне людзей ды паграбуе да сабе ўвагі. То як тут не назавеш супрацоўнікаў “Брянскагрохімрадиологии” на чале з беларусам Пятром Пруднікавым дактарамі зямлі!

Такім людзям, усім ліквідатарам звычайна мы напрыканцы красавіка выказваем словы падзякі за гераізм, за мужнасць, праяўленыя пры ліквідацыі наступстваў аварыі. Слава тым, хто першы прыняў на сабе ўдар нябачнай стыхіі! Аднак не будзем забываць: такое змаганне прадаўжаецца і цяпер. Штодзень! Яно, дарэчы, падоўнае да таго, як можна змагаюцца з каранавірусам, нябачным няўзброеным вокам, нашы медыкі. Па сутнасці, яны — таксама ліквідатары, толькі наступстваў пандэміі. А перамога, я ўпэўнены, будзе за нам і на гэты раз!

Мікалай Голасаў, кіраўнік Беларускага зямляцтва на Браншчыне

Пётр Пруднікаў

Ад рэдакцыі. На партале riastrela.ru мы знайшлі тэкст, змешчаны ў ліпені пад назвай “В Брянске чествуют разработчика методики по возделыванию “чернобыльских” почв”. У публікацыі паведамляецца, што Пятру Пруднікаву, распрацоўшчыку метадык па ўнясенні ўгнаенняў, якія даюць магчымасць вырошчваць ураджай на забруджаных радыяцыйнай глебах, споўнілася 65 гадоў. “Праца Пруднікава адзначана не толькі ў вывучэнні радыяцыйнай абстаноўкі ў Бранскай вобласці. Яго веды актыўна прымяняюцца на практыцы аграрыямі”. І ўвогуле Пётр Віталевіч з калектывам “вядзе вялікую працу па ўводзе ў абарот закінутых сельгасугоддзяў і зямель ляснога фонду”. Нашы калегі нагадваюць, што прылегла да Беларусі рэгіён цяпер — у лідарах сярод расійскіх рэгіёнаў па гэтым паказчыку, і што актывізацыя такой працы была ініцыявана губернатарам рэгіёна Аляксандрам Багамазам.

Дарогі, дарогі, дарогі... Бывае, цяжка ўявіць сабе, куды яны цябе прывядуць і кім ты на іх будзеш. Мы вандравалі на аўтобусе ў дажджлівую й ветраную кастрычніцкую нядзелю па паўночнай частцы Гродзеншчыны, куды сталічныя госці наведваюцца зрэдку. Праязджаючы праз Маладзечна, вёску Мясота, Смаргонь, Солю, Астравец... Ехалі па старадаўнім Віленскім тракце. Дарэчы, у 1979 годзе ў гонар тракта ўстанавілі помнік: чатыры валуны ля вёскі Мясота, што пад Маладзечна. Па гэтай дарозе ездзілі яшчэ нашы продкі. Па ёй, гавораць, часта дабіраўся да Вільні й Міхал Клеафас Агінскі. У ягоным былым палацы, што непадалёк ад сучаснай вёскі Залессе Смаргонскага раёна, і месціцца Музей-сядзіба М.-К. Агінскага. Калі наш аўтобус нарэшце скіраваўся туды, падумалася: мабыць, самотна было жыць у беларускай глушы такому актыўнаму палітыку, як Агінскі, ды яшчэ на працягу 20 гадоў.

Сапраўды, сваім сучаснікам Міхал Клеафас быў вядомы як дзейны палітык і дыпламат, аўтар грандыёзнага праекта аўтаноміі Ваяводства Княства Літоўскага. Да таго, як прыехаць жыць на Смаргоншчыну, ён паспеў пабыць у ролі дэпутата сейма ў Варшаве, амбасадарам у Галандыі ды Англіі, камандзірам уласнага атрада з 480 чалавек у часе паўстання пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюшкі, а таксама сенатарам Расійскай імперыі. Агінскі ведаў імператара Францыі Напалеона Банарпата і рускага цара Аляксандра І. Марчым, свой прыезд у беларускае мястэчка Міхал Клеафас успрымаў як ссылку і атасамляў з поўным яго забяццём. Сапраўды, у беларускай глушы, сярод лесу, наўрад ці спадзяваўся ён на прызнанне грамадскасцю сваіх палітычных ідэй, вядомасць і славу. Але дарогі прывялі Міхала Клеафаса менавіта сюды, дзе змог расквіцець ягоны талент музыканта. І былы палітык не згубіў сябе сярод міліх сэрцу беларускіх краевідаў...

Мы пад'язджалі да музея. Вось яны, сапраўдныя каштоўнасці, што грэюць душу кожнага чалавека: утульнае сядзіба, сямейны ачаг, асены лес, маленькая рачулка... Ва ўсім там чуецца свая непаўторная мелодыя, якую трэба ўмець улавіць. У Агінскага ж атрымалася адчуць не толькі наваколле, але й самога сябе, зразумець, хто ён такі на самой справе.

Да сядзібы набліжаліся мы пешшу, па дарозе сярод старых ліп. У яе канцы віднеўся палац. І гэта быў палац не палітыка, а музыканта, без лішняй пампэзнасці й вычварнасці. Нездарма прыхільны творчасці Міхала Клеафаса Агінскага называлі гэтак

Так сёння выглядае адноўленая сядзіба Міхала Клеафаса Агінскага

У Залессе – па музыку

У музеі-сядзібе Міхала Клеафаса Агінскага нядаўна адсвяткавалі 255-годдзе з дня нараджэння аўтара паланэза "Развітанне з Радзімай". Як і пры жыцці дыпламата й кампазітара, там гучала музыка.

месца "Паўночнымі Афінамі". Іх кампазітар-аматар ствараў, памятаючы, як у дзяцінстве яму прыемна было бавіць час у Слоніме, у доме свайго дзядзькі, вялікага літоўскага гетмана Міхала Казіміра Агінскага. Слонім, які ў тыя часы быў буйным культурным цэнтрам Рэчы Паспалітай, дзядзька Міхал Казімір называў любоўна "Палескімі Афінамі". Там, у яго рэзідэнцыі, куды часта прязджаў малады Міхал Клеафас, дзейнічаў тэатр з опернай, балетнай і драматычнай трупамі, быў і аркестр. Ставіліся польскія, італьянскія, французскія й нямецкія оперы. Дзядзька сам пісаў музычныя творы, склаўшы вершы, граў на некалькіх музычных інструментах. Ягоны прыклад і абстаноўка, што панавала ў "Палескіх Афінах", дапамаглі развіццю й музычным схільнасцям маленькага Міхала Клеафаса. Першым настаўнікам музыкі ў хлопчыка быў Восіп Казлоўскі, прыдворны музыкант Агінскіх, вядомы знакаміты кампазітар, якому як аўтар паланэза "Тром победы, раздавайся!". (Гэты музычны твор, дарэчы, быў неафіцыйным рускім нацыянальным гімнам у канцы XVIII — пачатку XIX стагоддзя. Гімн створыў

Запрашаем праехаць у гісторыю сядзібы

раны ў 1791 годзе Гаўрыілам Дзяржавіным (словы) і Восіпам Казлоўскім (музыка). — Рэд.) Іграў на скрыпцы Міхал Клеафас вучыўся ў Івана Манэ Ярновіча, а потым удасканальваў майстэрства ў італьянскага скрыпача й кампазітара Джавані Баціста Віюці, а таксама ў французскага скрыпача й кампазітара Пьера Байо. Музыка духоўна падтрымлівала і ўзбагачала Агінскага. Падобна, яшчэ тады ён абраў яе ў свае спадарожніцы.

А палітычнай кар'еры для сына, пэўна, больш хацеў яго бацька-дыпламат, чым сам Міхал Клеафас. Хлопчык нара-

дзіўся 25 верасня 1765 года ў Гузаве, ля Варшавы, у сям'і Андэя Агінскага, каралеўскага сенатара й ваяводы Троцкага, і яго жонкі Паўліны з Шэмбекаў. Ужо ў 21 год малады Агінскі стаў дэпутатам сейма ад Троцкага ваяводства і быў прызначаны ў імя інавацыйнага раманса-элегіі. Такім чынам Агінскі пазытваў не толькі польскі танец. Яго творы выдаваліся й выконваліся па ўсёй Еўропе — у Парыжы й Пецярбурзе, Лейпцыгу й Мілане, а таксама ў Варшаве.

Некаторыя даследчыкі ягонай творчасці схільна думалі, што Міхал Клеафас пры жыцці ніколі б не падумаў, што мы, сённяшнія, будзем яго памятаць не як палітыка, а найперш як кампазітара й музыканта, складальніка жыццесцярдлівых паланэзаў. Але пасля наведвання сядзібы ў Залессі ёсць адчуванне, што недзе ў глыбіні сэрца Агінскага на тое ўсё ж спадзяваўся. Памёр Міхал Клеафас у Фларэнцыі, куды паехаў напярэй сваё здароўе, 15 кастрычніка 1833 года. У Італіі яго прызналі вялікім чалавекам ды ўдасцілі гонару быць пахаваным у пантэоне Санта Крочэ, дзе знаходзіцца саркафаг самых знакамітых італьянцаў усіх часоў: Галілея, Мікеланджэла, Керубіні, Расіні.

Сядзіба ў Залессі перажывала й не лепшыя часы. Яна прыйшла ў заняпад пры Генрыху Высоцкім (прапраўнук Міхала Клеафаса Агінскага) і была расправідавана на частках. Адраджэньне беларускага дзяржава пачала ў 2010 годзе. І ўжо ў 2014-м сядзіба была поўнацю адноўлена. Нэры, удава Казтана Нагурскага з Вільні. У Агінскіх нарадзілася трое дзяцей: дзятчынкі Эма, Іда і сын Ірыней. Іх партрэты можна пабачыць на сцяне сёння ў адноўленым палацы ў Залессі. Уся сям'я Агінскага жыла музыкай. Дзецім яе выкладалі лепшыя настаўнікі. А іхні бацька часта найграваў новыя музычныя творы на піяніна, нават не занатоўваўчы іх. У сядзібу прязяджала шмат гасцей, каб паслухаць му-

Музычная гасціная ў "Паўночных Афінах"

У беларускай глыбініцы Міхал Клеафас пражыў каля 20 гадоў. Каб палюбавацца беларускімі краевідамі, сярод якіх нараджалася цудоўная музыка, у Залессе прязджае нямаля турыстаў з розных краін. Музыкальная спаўчына ў Агінскага — невялікая, але інтарэс да асобы самога кампазітара ўзрастае. Цікава, што ягоньня проккі калісьці наблізу сучаснай Маглёўшчыны, былі праслаўнага веравызнання й мелі беларускае прозвішча Глушанкі. Агінскімі ж (у польскім вымаўленні лепі казачэ Агінскімі) яны сталі пасля таго, як род завалодаў маёнткам Агінты. ("Дзімтры Глушанка (?— да 1510), ад вялікага князя Аляксандра атрымаў маёнтак Агінты ў Жыжмарскім павеце," — чытаем у Вікіпедыі. Пэўна што дарунак той ічоўоры атрымаў провак кампазітара ад вялікага князя літоўскага (1492–1506) і караля польскага (1501–1506) Аляксандра Ягелончыка (1461–1506). "Маладзечанская газета" летась пісала, што Агінты (цяпер пасяленне называецца Узайнтай) разам з гмінным цэнтрам Жыжмары (па-літоўску Жыжмарай) і павятовам горадам Кайшадорсам знаходзіцца па дарозе Вільнюс — Каўнас (раней Коўна), за 60 кіламетраў ад літоўскай сталіцы. Варта нагадаць, што ў часы ВКЛ Кайшадорскі павеат уваходзіў у склад Віленскага ваяводства, як і Ашмянскі (з яго Смаронню, Ашмянскі ды іншымі цэнтрамі. — Рэд.)

зыка й патанцаваць. У палацы вітаў дух творчасці.

Першы пакой, у які нас, турыстаў, запрасілі, быў музычнай гасцінай: з піяніна, скрыпчай, вялянчэлю, домрай ды іншымі музінструментамі. Ад іх выгляду становіцца цёпла на душы. Невядома, колькі аматараў музыкі заходзіць сюды, як і раней, з трапяткім сэрцам... Праз нізкае акно віднеецца лес, пажоўклялы лісты ціха падаюць з дрэў на зямлю. Маленькая рачулка спакойна выгінаецца ля іх карэньняў. Ёй, пэўна ж, і непазрэбна кудысьці спышацца, каб адчуць жыццё...

Потым нам захацелася прайсціся па іншых пакоях. Хто ведае, можа, знакаміты паланэз "Развітанне з Радзімай" Агінскі напісаў менавіта ў адным з іх. Гэты ягоны твор у 90-я гады мінулага стагоддзя, калі Беларусь набыла незалежнасць, ледзьве не стаў гімнам нашай дзяржавы.

Асноўную частку невялікай музычнай спадчыны Агінскага, што дайшла да нас, складаюць фартэпійныя п'есы: паланэзы й мазуркі, а таксама маршы, менуэты й вальсы. Вядомыя таксама оперы, баявыя песні й некалькі рамансаў. Асабліва праславіўся Агінскі сваімі паланэзамі, напісаў іх больш за 20. Для Міхала Клеафаса Агінскага гэта быў не толькі танцавальны жанр. З яго дапамогай ён ствараў своеасаблівыя лірычныя пэмы, якія ўкладваліся ў самастойныя фартэпійныя п'есы. Выразны, пругкі рытм паланэза пры тым злучаўся з паўнаымі вакальнымі інтанацыямі раманса-элегіі. Такім чынам Агінскі пазытваў не толькі польскі танец. Яго творы выдаваліся й выконваліся па ўсёй Еўропе — у Парыжы й Пецярбурзе, Лейпцыгу й Мілане, а таксама ў Варшаве.

Некаторыя даследчыкі ягонай творчасці схільна думалі, што Міхал Клеафас пры жыцці ніколі б не падумаў, што мы, сённяшнія, будзем яго памятаць не як палітыка, а найперш як кампазітара й музыканта, складальніка жыццесцярдлівых паланэзаў. Але пасля наведвання сядзібы ў Залессі ёсць адчуванне, што недзе ў глыбіні сэрца Агінскага на тое ўсё ж спадзяваўся.

Памёр Міхал Клеафас у Фларэнцыі, куды паехаў напярэй сваё здароўе, 15 кастрычніка 1833 года. У Італіі яго прызналі вялікім чалавекам ды ўдасцілі гонару быць пахаваным у пантэоне Санта Крочэ, дзе знаходзіцца саркафаг самых знакамітых італьянцаў усіх часоў: Галілея, Мікеланджэла, Керубіні, Расіні.

Сядзіба ў Залессі перажывала й не лепшыя часы. Яна прыйшла ў заняпад пры Генрыху Высоцкім (прапраўнук Міхала Клеафаса Агінскага) і была расправідавана на частках. Адраджэньне беларускага дзяржава пачала ў 2010 годзе. І ўжо ў 2014-м сядзіба была поўнацю адноўлена. Нэры, удава Казтана Нагурскага з Вільні. У Агінскіх нарадзілася трое дзяцей: дзятчынкі Эма, Іда і сын Ірыней. Іх партрэты можна пабачыць на сцяне сёння ў адноўленым палацы ў Залессі. Уся сям'я Агінскага жыла музыкай. Дзецім яе выкладалі лепшыя настаўнікі. А іхні бацька часта найграваў новыя музычныя творы на піяніна, нават не занатоўваўчы іх. У сядзібу прязяджала шмат гасцей, каб паслухаць му-

Ганна Лагун

ВЕСТКІ З ДЫЯСПАР

Палескі кут Васіля Малышчыца

Сваёй Бацькаўшчыне прысвяціў персанальную выставу з нагоды 60-х угодкаў вядомы беларускі мастак з Рыгі

Васіль Малышчыц на юбілейнай выставе

Восеньская прыгажосць прыроды ў кожным з нас, бадай што, здольная выклікаць замілаванне. Залатое лісце, прыцішаныя кветкі, лёгкая вуаль туманоў... Часам гатовыя карціны — хоць ты малой! Але ж такі талент не ўсім дадзены. І добра, што ёсць мастакі, якія могуць спыніць цудоўнае імгненне, перанесці недаўгавечную прыгажосць на свае палотны і падоўжыць яе жыццё. І адзін з такіх мастакоў-чараўнікоў у Рызе — наш зямляк Васіль Малышчыц, які сёлета адзначае 60-гадовы юбілей. З гэтага нагоды ён і падрыхтаваў персанальную выставу “Мой

родны кут”. Мабыць, такая тэма бачыцца юбіляру найбольш важнай у сённяшнім часе, і тое заслугоўвае вялікай павагі. Зрэшты, даводзілася неяк чуць, што паказчык грамадскага прызнання мастака, яго таленту ды важкасці ўнёску ў культуру вымяраецца выставамі. Што ж, можа ганарыцца зямляком: Васіль выстаўляецца даволі часта, у тым ліку і разам з сябрамі з аб’яднання “Маю гонар”. А юбілейная выстава — гэта падзея асабліва, знакавая. Прадумваючы яе напauенне, аглядаючы зробленае, мастак пераасноўвае творчыя набуткі, вылучае тое найбольш для

яго істотнае, пра што хочацца сказаць людзям.

І вось ягоны творчы пасыл набуду канкрэтыку. “Мой родны кут” — пад такой назвай праходзіць у Рызе юбілейная выстава беларуса Васіля Малышчыца. У трох словах і згадка пра беларуска Палессе, вёску Споравыя Бярозаўскага раёна Брэстчыны, адкуль майстар родам. Гэта і выпauеная шматзначнымі сэнсамі цішыня, і загадкаваць мясцовай прыроды, і таямнічасць балоцістых мясцін, і цеплыня бацькоўскае хаты... Можна меркаваць, што менавіта замілаванасць роднай зямлэй, нейкае адметнае адчуванне зджанаасці, гармоніі ў навакольным свеце падтэрхнулі 15-гадовага падлетка рухацца далей па жыцці — шляхам тварэння прыгажосці. Вось ён і паехаў вучыцца ў знакамітае за савецкім часам прафесійна-тэхнічнае вучылішча №15 у Бабруйск. Закончыў яго ў 1978-м, атрымаў прафесію столяра. Такі “радок у біяграфіі” даў высоўду магчымасць моцна ўстаць на ногі. Спадар Васіль і сёння плённа працуе з дрэвам, у тым ліку займаецца рэстаўрацыйнай рэзкіх драўляных рэчаў, стварае скульптуры.

Ды ўсё ж такі асаблівым клопам і любоўю для яго застаецца жывапіс. У карцінах ён аддае даніну павагі продкам, выяўляе прызнанне ў любові да роднага краю, сваё бачанне гармоніі, ладу, прыгажосці, свае спадзяванні ды надзеі. Карціны Васіля Малышчыца, можа, і не надта мудрагелістыя, але ж ягоная мастацкая мова чыстая,

сінь ужо ў Беларускім дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце на факультэце дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Пашанавала, та талент ад Бога быў “асвечаны” яшчэ й вышэйшай адукацыяй. Так што і да лепшых мастацкіх беларускіх традыцый наш зямляк далучаны, і свой багаты творчы патэнцыял мае магчымасць

Ягонае майстэрства працы з дрэвам захопляе

адкрытая, у яго шчырая інтанацыя, і таму душэўныя вібрацыі майстра знаходзяць водгук у сэрцах глядачоў. А вучыўся такому свайму мастэрству Ва-

на такім урадлівым грунце развіваць.

З 1996 года Васіль Малышчыц жыве і працуе ў Латвіі, якую лічыць сваёй другой Радзімай. Цяпер гэтай зямлі таксама належыць і сэрца, і талент мастака. Таму вось і яна, Рыга — таямнічая, велічная, блізкая і далёкая — паірае ў экспазіцыйным шэрагу на тых, хто наведвае выставу.

Сярод святочнага тлуму выставы, можа, крыху складана падрабязней аглядзець творы філасофскага кірунку юбіляра, паглыбіцца ў іх прыхаваны змест. Як вядома, найлепш атрымліваць асалоду ад раскрыцця аўтарскае таямніцы сам-насам з творам. Таму я ўпэўнена, што ў залу АНКОЛ, дзе святкуе 60-я ўгодкі спадар Малышчыц, паказваючы свой родны кут, не раз прыйдуць прыхільнікі ягонага таленту.

Дарагі Васіль, сардэчна віншваем цябе з юбілеем! Зычым моцнага здароўя і шчасця табе і ўсім тваім родным. Ды яшчэ жадаем чысціні і выразнасці ліній, адухоўленага і гарманічнага светасузірання ў мастацтве, несупыннага пошуку “Боскай і чалавечай стунасці”.

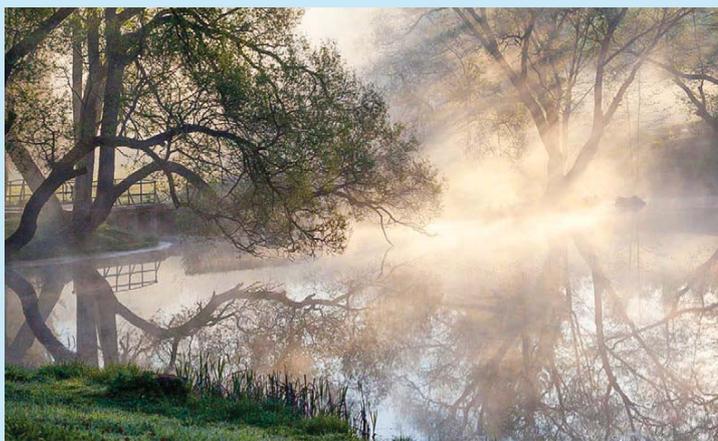
Ганна Іване, г. Рыга.
Фота: Лявон Маствілішкі.

Ад рэдакцыі. Газета пісала ўжо, што сёлета 8 красавіка (якраз у дзень нараджэння юбіляра!) у Даўгаўпілскім Цэнтры беларускай культуры (ЦБК) выстаўлены былі карціны і скульптуры рыжскага мастака з беларускімі родавымі каранямі Васіля Малышчыца (“Спо-

раўская сіла” — ГР, 15.06.2020). Пра юбілейную выставу мастака, прысвечаную яго родным мясцінам, нам паведмляла Марыя Памецька. Праўда, пэўны час з-за складанай эпідэміялагічнай абстаноўкі выстава была даступная толькі віртуальна.

І яшчэ. Мяркуем, да месца тут будзе згадаць, што надзвычай крэатыўна праўляе сябе ў творчасці і сын юбіляра — Віктар Васілевіч Малышчыц, які жыве ў Мінску. Ягоныя навуковыя інтарэсы — астраномія ды астрафізіка, да таго ж Віктар прафесійна займаецца астрафатаграфіяй, здымае timelapse-відэа. Некаторыя дзівосныя ўзоры ягонай незвычайнай творчасці можна знайсці ў інтэрэнце. Яны дапамагаюць нам пад новым, можна сказаць, касмічным ракурсам пабачыць родныя беларускія краявіды.

Туманная раніца ў Вязынцы каля музея Янкі Купалы. Фота Віктара Малышчыца.

НЕЗВЫЧАЙНЫЯ ВЯЧОРКІ

Смачнае свята ў Нарве

Актывісты беларускай суполкі “Сябры” з эстонскага горада зладзілі бульбяныя вячоркі
Для многіх у свеце, як вядома, Беларусь асацыюецца з вялікімі ўраджаймі смачнай бульбы. Дарэчы, у Самахвалавічах, пад Мінскам, дзейнічае Рэспубліканскі навукова-практычны цэнтр НАН Беларусі па бульбаводствам і садавіна-гароднінаводствам. І што беларусы любяць

стравы з бульбы — таксама не сакрэт. Адаючы належную пашану бульбе, 25 кастрычніка Нарвская беларуская суполка “Сябры” правала ў ДOME народаў Нарвы незвычайную імпрэзу. Мы назвалі яе “Бульбяныя вячоркі” — ушанавалі нашу беларускую бульбу. На жаль, у сувязі з рэкамендацыямі Дэпартаменту здароўя нам прыйшлося абмежаваць колькасць глядачоў у зале. І ўваход зрабілі па

запрашалых білетах. Гасцям выдаваліся маскі, была таксама магчымасць бескантактавым спосабам вымераць тэмпературу.
А перад вячоркамі суполка “Сябры” абвясціла конкурс малюнкаў і вырабаў, прысвечаных бульбе, сярод навучэнцаў Нарвскай мастацкай школы. Пераможцы і ўдзельнікі конкурсу былі ўшанаваны падзячнымі лістамі, падарункамі.

З вітальным словам да ўсіх звярнуўся Першы сакратар Амбасады Беларусі ў Эстоніі Аляксандр Татаркін. Песні пра бульбу спявалі гаспадары імпрэзы, прадстаўнікі іншых нацыянальна-культурных таварыстваў Нарвы. А задаў тон усім дзіцячы фальклорны ансамбль “Гуселькі” пад кіраўніцтвам Надзеі Маскалёвай.

І яшчэ адзін цікавы навет у бульбяной тэме чакаў гасцей імпрэзы: песні нарвскіх “Сяброў” суправаджаліся дэгустацыйнай страў з бульбы.

Віктар Байкачоў,
г. Нарва

ПРОСТЫЯ РЭЧЫ

Любоў да грыбоў

Судаكرананне з непаўторным светам беларускіх лясоў увосень можа быць велізарнай асалодай. Да таго ж такі занятак яшчэ й заўсёды выгадны для сямейнага бюджэту.

Бачылі б вы, колькі машын стаіць па Беларусі пры трасах у лясных масівах, пры грыбных мясцінах (якія ж не ўсім і вядомыя), калі толькі пракоціцца пагалоска: грыбы пайшлі! А колькі грыбнікоў розным чынам прабіраецца ў глыбіні лясных нетраў!.. Цяпер апенькі бяруць. А раней, калі вераснёўскія дажджы прамачылі ўтрату за лета глебу, хораша “пайшлі” баравікі, маха-

Удалае ціхае паляванне Таццяны Дзяменнікавай

вікі, падасінавікі, падбярэзавікі ды іншыя розныя. Устаяць перад спакусай аматарам грыбных квэстаў складана, ды яшчэ калі добры лес пад бокам. А лясы ў Беларусі, нагадаем, займаюць амаль 40 працэнтаў тэрыторыі!

Вось і кіраўніца суполкі “Голас Радзімы” Таццяна Дзяменнікава з украінскага горада Мікалаева пабывала ў матулі (як заўсёды: бульбу капачэ дапамагала) ў вёсцы Сіманавічы Глушкага раёна Магілёўшчыны. У рэдакцыю пісала: “З Беларусі ад’язджаць не хацелася... Цудоўнае надвор’е, паветра, гародніна-садавіна з матулінага сада й агарода, смачныя беларускія прадукты й вясковы спакой. Да таго ж два разы былі ў лесе. Сабралі 2

кілаграмы брусніцы і розных грыбоў. Прычым грыбоў наеліся, як кажуць у нас у вёсцы, уволю. Варылі, а потым смажылі з цыбуляй. Ну вельмі смачна! Мне пры тым успаміналася й дзіціства, і юнацтва, і ўсё лепшае, што звязана з родным краем. А брусніцы замарозілі й прывезлі ў Мікалаеў. Вельмі, кажуць, каштоўная для здароўя рэч”.

З шэрагу дастаных Таццянай здымкаў мы выбралі два: гожа крамяны баравічок ды россып іншых, сабраных у родных мясцінах. Што ж любоў да грыбоў — гэта ў дадзеным выпадку, можна сказаць, любоў да малой радзімы...

А здымак Раісы Цімафееўны Пляшчук за пераборкай грыбоў

Раіса Цімафееўна — дасведчаная грыбніца

зроблены ў вёсцы Пасадзец: гэта ў Лагойскім раёне Міншчыны, таксама ў верасні. Якраз там, дарэчы, нарадзіўся й класік Беларускай літаратуры Змітрок Бядуля (Самуіл Пляўнік). Раіса Цімафееўна жартам кажа, што маса ажно тры радзімы. Нарадзілася

ў Расіі, на Волзе (у Татарстане), доўгі час жыла ў Заходняй Украіне (Цярнопальская вобласць, горад Залешчыкі), а цяпер перабралася “бліжэй да дзядей”, у Беларусь. Грыбы ж беларускія ёй прыйшліся вельмі даспадобы.

Іван Ждановіч

Баравік з-пад Сіманавічаў

КАРЫСНЫ ДОСВЕД

Традыцыйнае беларускае свята, якое адзначылі актывісты суполкі “Мара” з сябрамі ў латышскім горадзе, — гэта своеасаблівы пачатак гадавога цыклу падобных імпрэзаў

Актывісты, сябры Ліпейскай беларускай суполкі “Мара” імкнучы жыві ў спрадвечным рытме знакавых народных святаў, якія раней упрыгожвалі, адухаўлялі жыццё нашых продкаў. Бывае ж, на жаль, і так: назіпаўшы за доўгія вякі каштоўны беларускі досвед гарманічнага суіснавання чалавека з прыродай, з Сусветам адоўжваецца ўбок як непатрэбны. І замяняецца нейкімі танымі “вяселюшкімі-папрыгушкімі”. З Купалля тады робяць веча-

рынку ў рэстаране, а напоўненыя глыбокім містычным сэнсам Каяяды пераўтвараюць у танны балаган... І навошта? Ніколі ж беларусаў не будучы павяжаць у свеце, калі яны адракуцца ад роднае спадчыны ды пачнуць проста прыемна бавіць час у сваіх суполках. (Выклікае пытанні, напрыклад, калі з тых ці іншых суполак замежжа прыходзяць весткі пра ўшанаванне там... бульбы. То давайце ўшануем і жыта, і лён, і пшаніцу, авечак і курэй, і малака, і мяса — на іх жа таксама трымаецца беларускі дабрабыт. А нежэ з Іркушай вобласці мы атрымалі проста зняважлівы здымак, дзе свята беларускай культуры на ўсю сцэну выпісана вялікімі літарамі: “Свята Бульбаша”. Прычым арганізатары той непа-

Шчодры Багач у Ліепай

трэбшчыны, пачуўшы крытыку з вуснаў тамтэйшых дасведчаных беларусаў, спасылаліся на тое, што гэтае свята ў Беларусі — традыцыйнае... І хто ж лепш ведае нашыя традыцыі? А што будзе, калі й мы пачнем абразлівымі мянушкамі абзываць прадстаўнікоў братніх народаў? — Рэд.) Мы — за тое, каб народныя традыцыі зберагаліся, і з іх улікам рабіліся культурна-асветніцкія імпрэзы.

Так і было 3 кастрычніка: у Ліпейскай беларускай сябрыне “Мара” адзначалі наша народнае свята ўраджаю Багач. У адпаведнасці з традыцыямі залу Беларускага дома ўпрыгожылі сімваламі гэтага дня: быў кошык са збожжам, у цэнтры якога запалілі свечку. Былі дажыначны сноп і крэатыўныя вырабы з дароў садаў і агародаў. Прыдавалі святочнасці ды ўрачыстасці свята беларускія ручнікі, абрусны на сталах, выкананыя ў матывах беларускага нацыянальнага арнаменту.

Госці свята мелі магчымасць пакаштаваць нацыянальныя беларускія стравы. І пры тым казалі адзін аднаму традыцыйнае ў Багач пажаданне: Будзь багаты як восень! Мы атрымалі асалоду ад новай сустрэчы з

творчасцю ансамбля беларускай песні “Паўлінка”. І, вядома, танчылі, гулялі ў народныя гульні-забавы, паўдзельнічалі ў розных конкурсах, падрыхтаваных вядучымі: Жаннай Буйніцкай і Галінай Сямёнавай.

З пажаданнямі здароўя, дабра і дабрабыту да ўсіх звярнуўся кіраўнік беларускай суполкі Віктар Янцэвіч. А Жанна Буйніцкая распавяла, якая праца штодня праходзіць у сценах Беларускага дома, пра нашы планы й задумкі. Так, напрыклад, у лістападзе распачне пра-

цу гурток па пляценні з лазы, які будзе весці Васіль Васілевіч Жарыкаў. Да таго ж некагортны час у Беларускай доме ўжо дзейнічае, праводзіць рэпетыцыі дзіцячы музычны калектыў. Жанна Буйніцкая нагадала ўсім, што восенніскім святам Багач беларуская грамада зноў адкрыла цыкл шанавання народных беларускіх традыцый. Наперадзе ж будзе яшчэ зімовыя Каляды, вясновы Вялікдзень ды летняе свята Купалле.

Анжэла Фаміна, г. Ліпея.
Фота: Алена Осіпава.

Песню “Пажаданне” выконвае “Паўлінка”. У цэнтры — кіраўніца ансамбля Жанна Буйніцкая.

“Голас Радзімы”: 65 гадоў!

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале zviazda.by

Падпісання на газету “Голас Радзімы” можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© “Голас Радзімы”, 2020

Заснавальнік:
Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом
“Звязда”

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
П. 10401907.
E-mail: golos_radizmy@tut.by
Тэлефон: +375-17-3111726

Рэдакцыйнае пасведчэнне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова
“Выдавецкі дом “Звязда”.
Дырэктар — галоўны рэдактар
Алесь Мікалаевіч КАРПЮКЕВІЧ

Аб’ём выдання: 2 друк. арк.
Падпісана да друку: 29.10.2020 г.
Наклад 371.
Заказ — 1489.
Выходзіць 2 разы на месяц

Месяц друкавання:
Друкарня Рэспубліканскага
унітарнага прадпрыемства
“Выдавецтва “Беларускі Дом друку”
ЛІТ № 02330/106 ад 30.04.2004
Пр-т Незалежнасці, 79/1. 220013, Мінск,
Рэспубліка Беларусь

Рукапісы выдання толькі ў
электронным выглядзе, не вяртаюцца
і не рэдакцуюцца. Пазіцы рэдакцыі
ды аўтару, матэрыялы якое
друкуюцца на старонках “Голасу
Радзімы”, могуць не супадаць.